

До питання про історіографію дослідження творчої спадщини С.Ф.Русової

Софія Федорівна Ліндфорс Русова (1856-1940), педагог, письменниця, журналістка, усевітньо відома громадська діячка, доктор соціології Українського соціологічного інституту і професор педагогіки Українського високого педагогічного інституту імені М.П. Драгоманова в Празі, керівник дошкільної і позашкільної освіти в уряді Української Народної Республіки, голова української філії Міжнародної жіночої організації, організатор першого в Україні дитячого садка. Вона залишила велику педагогічну спадщину (нині в науковий обіг введено понад 300 праць), в яких викладена велика кількість цікавих ідей, положень і висновків з актуальних проблем розвитку народної освіти, педагогіки, національної школи і виховання. У статті розкривається історіографія досліджень творчої спадщини Софії Федорівни Русової (1856–1940) у новітній Україні, починаючи з перших публікацій (1991 р.) і закінчуючи останніми – 2013 р. Аналізуються окремі дослідницькі праці, відзначаються їх найважливіші положення.

Ключові слова: Софія Русова, творча спадщина, наукові дослідження, історіографія.

В новітній Україні перші публікації про С.Русову з'явилися у 1991-1992 рр.: Ф.Погребеника («Голос України», 1991), Ю.Хорунжого («Освіта», 1991), Г.Дацюк («Україна», 1991), О.Проскури («Дошкільне виховання», 1991), Н.Калениченко і Н.Копиленко («Рідна школа», 1991), М.Мельничука («Дошкільне виховання», 1992), Д.Чередниченко («Українська мова і література в школі», 1992), О.Губко («Рідна школа», 1992). З нагоди 135-річчя та 140-річчя з дня народження С.Русової у Києві й Чернігові були проведені перші ювілейні науково-практичні конференції та опубліковані матеріали конференцій

У 1994 році була захищена кандидатська дисертація на тему: «Освітня діяльність і педагогічні погляди С.Ф.Русової (1856-1940). – К., 1994» (І.М.Пінчук (Ніжин), наукові керівники – Я.І.Бурлака, Є.І.Коваленко), в якій виділені етапи життя й діяльності С.Русової, розглянуті світоглядні засади педагогічних поглядів просвітительки, здійснена спроба визначення внеску її у розвиток української педагогічної думки, проаналізовано погляди вченої на формування загальнолюдських цінностей особистості, реформаторську й новаторську сутність дидактичних ідей педагога.

В історико-педагогічному дослідженні Л.П.Вовк (Київ) «Історія освіти дорослих в Україні» (К., 1994) розкрито внесок С.Русової у розвиток позашкільної освіти, зокрема у створення «Просвіт», народних читалень, бібліотек у Наддніпрянській Україні.

Досить плідним у справі вивчення творчості С.Русової виявився 1996 рік, коли відзначалося 140-річчя з дня її народження.

У журналі «Початкова школа» (1996. – № 9. – С. 54 – 56) була надрукована глибокозмистовна стаття О.В.Сухомлинської «Софія Русова в контексті розвитку педагогічної думки», в якій розкривається внесок С.Русової у розвиток української педагогічної думки, зокрема як теоретика дошкільного виховання. О.В.Сухомлинська відзначила, що С.Русова як європейськи освічений педагог була добре обізнана з різноплановим реформаторським рухом кінця ХІХ – початку ХХ ст., цікавилася його положеннями та ідеями і найближчими їй були: теорія і практика вільного виховання, поєднана з ідеями експериментальної педагогіки – ідеї Овіда Декролі й Адольфа Фер'єра, Георга Кершенштайнера і Себастьяна Фора; ідеї дошкільного виховання Ф.Фребеля і М.Монтессорі. Але С.Русова «дивилась на зарубіжні здобутки, на чужоземний досвід лише й тільки крізь призму розробки ідей української національної школи» (С.55).

О.В.Сухомлинська підкреслила, що, віддаючи належне ідеї М.Монтессорі про необхідність вільного розвитку дитини, вивчення психофізіологічних особливостей, а також фребелівській ідеї про необхідність гармонійного поєднання природи й людини (дитини), Софія Русова вибудовує власну систему дошкільного виховання, наголошуючи на необхідності виховання дошкільнят на національному ґрунті. Головне завдання садка С.Русова вбачала в тому, щоб не лише збудити в дитині її здібності, цікавість, виховати почуття, а й прищепити любов до рідної культури за допомогою дидактичних матеріалів, ігор, забав праці, культури, що притаманна саме українському народу. Все навчання, виховання має ґрунтуватися на пошані особи – як індивідуальної, так і особи національної. Рідна мова – основа національної освіти і національного виховання. Ці положення С.Русової мають непересічне значення для сьогоденної організації дошкільного виховання, робить висновок О.В.Сухомлинська (С. 56).

У 1996 році зусиллями О.В.Проскури були видані книги «Русова С. Вибрані педагогічні твори» та «Русова С. Мої спомини». У передмові до першої книги вміщена стаття під назвою «Біля джерел української педагогічної думки», а до другої – «Біля її вогнища». У своїх дослідженнях О.Проскура найпильнішу увагу приділила проблемам дошкільного виховання у творчій спадщині С.Русової, а саме: аналізу системи принципів побудови українського дитячого садка, ідеї виховання творчої особистості, починаючи з раннього дитинства, моральному, естетичному й релігійному виховання дошкільнят тощо.

У 1996 році в Івано-Франківську була видана книга З.І.Нагачевської «Софія Русова і Галичина. Збірник статей і матеріалів», в якій вміщені найпомітніші статті Софії Русової, спогади й матеріали про її життя та просвітницьку діяльність, які були опубліковані на сторінках галицьких культурно-освітніх і педагогічних часописів 20-30-х років ХХ століття.

У 1996 р. вийшла монографія І.В.Зайченка «Педагогічна концепція С.Ф.Русової / Передмова М.Д.Ярмаченка. – Чернігів, 1996» (Друге видання, доповнене й перероблене вийшло у 2000 р. а третє у 2006 році), в якій розкриті погляди С.Русової на фундаментальні теоретико-методологічні засади української національної школи: мета, завдання (розумове, моральне, естетичне, трудове, фізичне), принципи освіти й виховання, проаналізовані дидактичні погляди вченої, її погляди на роль і місце вчителя у новій школі та окремі шляхи й засоби підготовки нового вчителя для нової української національної школи. Помітне місце відведено аналізу педагогічних поглядів С.Русової і в докторській дисертації автора «Проблеми української національної школи в пресі другої половини ХІХ – початку ХХ ст.» (К., 1997).

У 1997 році Є.І.Коваленко та І.М.Пінчук (обидві з Ніжина) підготували двотомне видання «Русова Софія Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. / За редакцією Є.І.Коваленко; Упоряд., прим. Є.І.Коваленко, І.М.Пінчук. – К.: Либідь, 1997. – Кн. 1. – 272 с.; Кн. 2. – 320 с. У першій книзі вміщені переважно статті С.Русової, упорядковані за трьома напрямками: «Націоналізація освіти», «Історико-педагогічні статті», «Дошкільне виховання». Останній містить книгу С.Русової «Теорія і практика дошкільного виховання».

У другій книзі надрукована стаття «Нова школа» та ґрунтовні педагогічні праці «Нова школа соціального виховання», «Єдина діяльна (трудова) школа», «Дидактика», примітки, бібліографія, показчик імен.

А в наступному 1998 р. у Ніжині Є.І.Коваленко та І.М.Пінчук опублікували книгу «Освітня діяльність і педагогічні погляди С.Русової», в якій проаналізували громадсько-освітню й педагогічну діяльність С.Русової, а також здійснили спробу висвітлення її соціально-педагогічних поглядів.

Дисертаційне дослідження В.Ф.Сергеевої «Проблеми дошкільного виховання в педагогічній спадщині С.Ф.Русової» (К., 1997, науковий керівник О.В.Сухомлинська) розкриває узагальнюючу характеристику суспільно-педагогічних умов розвитку дошкільного виховання у Наддніпрянській Україні, що склалися наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття, окреслено місце дошкільного виховання в просвітницькій діяльності С.Русової, визначено сутність концепції дошкільного виховання, висунутої і розробленої педагогом, проаналізовано конкретні питання теорії і практики виховання дітей дошкільного віку, що порушувалися С.Русовою.

Аналізові поглядів С.Русової на проблеми дошкільного виховання присвячені також наукові дослідження Н.В.Маліновської «Методика використання лінгводидактичних ідей С.Ф.Русової у навчанні дошкільників переказу художніх творів: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова)». – Одеса, 1997 та О.В.Пшеврацької «Психолого-педагогічні засади суспільного дошкільного виховання у працях С.Ф.Русової: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. 13.00.08 – дошкільна педагогіка». – Київ, 2002.

Г.М.Груць (Тернопіль, науковий керівник В.П.Кравець) у 1999 році захистила кандидатську дисертацію на тему: «С.Русова і просвітительський рух в Україні», в якій визначила основні аспекти просвітницької діяльності і творчої спадщини С.Русової, здійснила спробу аналізу виховного ідеалу С.Русової, а також окремих напрямів діяльності просвітительки.

На особливу увагу заслуговує творчий доробок О.В.Джус (Івано-Франківськ), яка спочатку в кандидатській дисертації (2001, науковий керівник Б.М.Ступарик), а потім в однойменній монографії «Творча спадщина Софії Русової періоду еміграції (1922-1940)» (2002) досить ґрунтовно, всебічно й повно проаналізувала й висвітлила широкий спектр діяльності й творчості просвітительки за межами України. У дисертації й монографії на основі глибокого вивчення архівних матеріалів, праць С.Русової та її сучасників проаналізовано основні напрями багатогранної діяльності й особливості розгортання педагогічно-просвітницької роботи С.Русової в еміграції, визначено її внесок у розвиток українського шкільництва й науки в Чехо-Словацькій Республіці, а також у теорію й практику національної освіти й виховання.

Філософсько-освітні погляди С.Русової (соціально-філософський аналіз) проаналізувала у кандидатській дисертації О.М.Пеньковець (Дніпропетровськ, 2001, науковий керівник В.І.Шевченко).

У 2004 році побачила світ книга: «Русова Софія. Мемуари. Щоденник. – К.: Поліграфкнига, 2004. – 544 с.» з вступною статтею В.Сергійчука «Прийняла назавжди Україну в серце». У книзі подані «мемуари Софії Русової відповідно до оригінального тексту, без купюр, лише в окремих випадках узгоджуючи мову автора з сучасним правописом». Вони охоплюють період 1856 – 1925 рр. Щоденник надрукований вперше з рукописного оригіналу Софії Русової, який зберігається в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України і Центральному державному архіві громадських об'єднань України. Мемуари й щоденник потрапили до Києва з матеріалами «Празького архіву», що їх НКВС вивіз із столиці Чехії після Другої світової війни.

У 2006 році вийшла перша частина хрестоматійної трилогії, присвяченої 150-річчю від дня народження С.Русової «Софія Русова: З маловідомого і невідомого. – Частина 1. «Несторка української педагогічної літератури...» / Упорядники О.Джус, З.Нагачевська. – Івано-Франківськ, 2006», до якої увійшли наукові та науково-популярні розвідки, статті, замітки, огляди, переклади, рецензії педагогічної тематики С.Русової, розміщені на сторінках періодичних видань і часописів українського зарубіжжя першої третини ХХ ст.

Упорядники «поставили за мету повернути в сучасний науковий обіг, у практику освітньої діяльності невеликі за обсягом праці, виявлені у процесі 10-річного скрупульозного вивчення творчої спадщини педагога та вперше оприлюднені переважно на сторінках західноукраїнських періодичних видань і часописів українського зарубіжжя 1920-х–1930-х рр., а також ті, що залишилися в рукописах і знаходяться в фондах архівів України» [8, с.3].

Книга містить звертання до читача, статтю З.Нагачевської «Ясна зоря Її життя... (До 150-річчя від дня народження Софії Русової)», 60 статей та інших матеріалів, розміщених у трьох розділах: 1. Загальні основи педагогіки. Теорія виховання й навчання. 2. Історія педагогіки, визначні персоналії української та зарубіжної педагогічної думки. 3. Позашкільна освіта.

Друга частина хрестоматійної трилогії «Софія Русова: З маловідомого і невідомого. – Частина 2. «Сеньйорка українського жіноцтва...» (Івано-Франківськ, 2007) включає статті С.Русові, розміщені на сторінках західноукраїнських видань і часописів українського зарубіжжя, тексти її виступів, меморандумів, звернень до різних міжнародних інституцій, у яких актуалізується «жіноче питання», зокрема порушуються проблеми місця й ролі жінки в соціально-культурних процесах 1920-х–1930-х рр., у вихованні дітей і молоді, а також публікації про неї політичних, громадських, культурно-освітніх діячів і педагогів ХХ століття.

Упорядники (З.Нагачевська і О.Джус) відзначають, що «за кількістю публікацій про С.Русову, оглядів-рецензій її творів у західноукраїнській пресі 20-х – 30-х рр. ХХ ст. з нею не зрівняється, мабуть, жодна із жінок Наддніпрянської України» [9, с.4]. Свої статті у періодичних виданнях Західної України 1920-х–1930-х рр. їй присвятили Мілена Рудницька, Костянтина Малицька, Олена Кисілевська, Ольга Дучимінська, Северина Кабаровська, Уляна Кравченко та ін.

Зміст другої частини представлений у чотирьох розділах: 1. Жінка-українка мусить служити національному ідеалові. 2. Жіноче слово в обороні України й українства. 3. Натхненниця національного жіночого поступу в Західній Україні. 4. Життєвий подвиг і творча спадщина Софії Русові в оцінці громадськості Західної України та зарубіжжя. В останньому розділі представлені матеріали, в яких розкривається хроніка життєдіяльності міжвоєнного періоду на сторінках української преси, прижиттєві авторські оцінки громадсько-педагогічної діяльності С.Русової та посмертні спогади і згадки про Софію Русову.

Третя частина хрестоматійної трилогії «Софія Русова: З маловідомого і невідомого : навчальний посібник. Ч. 3 : «Я не поетеса... Я не вчена... Я громадянка...» (Івано-Франківськ, 2012) містить окремі літературно-критичні праці С.Русової на початку ХХ ст., огляди-рецензії літературно-мистецьких і педагогічних видань 1920-х–1930-х рр., зразки мемуаристики, власних художніх творів, перекладів, політичної публіцистики еміграційного періоду й оцінки-відгуки про них її видатних сучасників. Уперше опубліковані переважно у видавництвах і періодичних виданнях Західної України та міжвоєнної Чехо-Словацької Республіки, вони розкривають нові грані творчої спадщини Софії Русової як літературознавця й громадсько-політичної діячки.

У творчій спадщині Софії Русової міжвоєнної доби З.Нагачевська та О.Джус виділили кілька груп творів, які відображають її світоглядні позиції та різнобічні уподобання, зокрема – праці педагогічної тематики, твори, присвячені різним аспектам національного й морального відродження українського жіноцтва та обґрунтування його дидактично-виховної ролі в суспільстві; публікації С.Русової 1920-х–1930-х рр., які висвітлюють її громадсько-політичну діяльність як голови Української Національної Жіночої Ради в Празі, члена Народної Української Ради,

Українського Громадського Комітету, Закордонного Комітету з організації Всеукраїнського національного конгресу та ін.; літературно-критичні праці й мемуарна спадщина С.Русової.

Упорядники відзначили також, що у працях С.Русові літературознавчої тематики еміграційної доби, поруч із вже ustalеними, простежується кілька нових пріоритетів, зокрема, постать і творчість Тараса Шевченка та висвітлення образу України у творах українських письменників [10, с. 5].

Відзначимо також книгу Софія Русова і сьогодні / упоряд. М.Ільків. – Івано-Франківськ «СІМІК», 2009. – 264 с., в якій розкривається досвід впровадження педагогічних ідей Софії Русової у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи-садка № 7 імені Софії Русової м. Івано-Франківська.

У книзі Г.Дацюк та О.Рудакевич «На хресній дорозі: історія родини Ліндфорсів-Русових у листуванні» представлена, як відзначають упорядники, сповнена щирих людських почуттів історія листування періоду 1893-1926 рр., яка дає уявлення про високоморальну, шляхетну родину, головними вартостями якої були: прагнення знань, активне громадське життя, гуманістична ідея, боротьба за зміни у суспільному житті і незалежність України. В числі адресантів і адресатів – Софія Русова, Олександр Русов, Юрій Русою, Олександр Ліндфорс, Любов Русова-Ліндфорс, Ніна Ліндфорс-Михалевич, Яків Жданович, Анна (Гая) Жданович, які зробили значний внесок в культурну спадщину України. Життя родини розгортається на тлі революцій, воєн, втрат, репресій і прочитується як захоплива людська історія. «Серед членів родини – видатні вчені, педагоги, музиканти, військові діячі, статистики, іхтіологи, медики. За рядками листів – участь у визначальних для України подіях, шляхетні вчинки молодих людей, для яких поняття честі, служіння, лицарства, громадського обов'язку, освіти були головними в житті. Жодне більш-менш помітне культурно-політичне явище того часу не обходилося без участі родини Ліндфорсів-Русових» [1, с.7].

Таким чином, за роки української незалежності поступово повертається до нас багата творча спадщина «великої, досвідченої громадянки», «непересічної міри педагогічної діячки», «найповажнішої, найбільш світлої вченої», «найкращої народної робітниці», «сеньйори українського жіноцтва» Софії Федорівни Ліндфорс (Русової).

Список використаних джерел та літератури:

1. Дацюк Г. На хресній дорозі: історія родини Ліндфорсів-Русових у листуванні / Дацюк Галина, Рудакевич Ольга ; упорядк. та пер. Г. Дацюк та О. Михалевич-Рудакевич. – Чернівці : Букрек, 2013. – 244 с. : іл.
2. Джус О. Творча спадщина Софії Русової періоду еміграції : [моногр.] / О. Джус. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – 260 с.
1. Зайченко І. В. Педагогічна концепція С. Ф. Русової : навч. посіб. для студентів педагогічних спеціальностей вузів / І. В. Зайченко ; передмова М. Д. Ярмаченка. – [3-є вид., доп. і переробл.]. – Чернівці : РВК «Деснянська правда», 2006. – 264 с.
2. Коваленко Є. І. Освітня діяльність і педагогічні погляди С. Русової / Коваленко Є. І., Пінчук І. Н. ; за ред. Є. І. Коваленко. – Ніжин : НДПІ, 1998. – 214 с.
3. Педагогічна спадщина Софії Русової і сучасна освіта : наук.-метод. посіб. / за ред. В. Г. Слюсаренка, О. В. Проскури. – К. : ІЗМН, 1998. – 196 с.
4. Проскура О. Біля її вогнища: Передмова до книги: Русова С. Мої спомини. – К. : Україна – Віта, 1996. – 206 с.
5. Русова С. Мемуари. Щоденник / С. Русова. – К. : Поліграф книга, 2004. – 544 с.
6. Русова С. Мої спомини / С. Русова. – Львів: Хортиця, 1937. – 284 с.
7. Русова С. Вибрані педагогічні твори: У 2 кн. Кн. 1, Кн. 2. / за ред. Є. І. Коваленко ; упоряд., передм., прим. Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук. – К. : Либідь, 1997. – Т. 1. – 272 с. ; Т. 2. – 320 с.
8. Софія Русова: З маловідомого і невідомого. – Частина 1. «Несторка української педагогічної літератури...» / упорядники О. Джус, З. Нагачевська. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2006. – 456 с.
9. Софія Русова: З маловідомого і невідомого. – Частина 2. «Сеньйорка українського жіноцтва...» / упорядники З. Нагачевська, О. Джус. – Івано-Франківськ : Гостинець, 2007. – 364 с.
10. Софія Русова: З маловідомого і невідомого : навч. посіб. Ч. 3 : «Я не поетеса... Я не вчена... Я громадянка...» / упоряд. З. Нагачевська, О. Джус. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2012. – 604 с.

Анотація И.В.Зайченко

К вопросу об историографии исследования творческого наследия С.Ф.Русовой

София Федоровна Линдфорс (Русова) (1856-1940 гг.) – педагог, писательница, журналистка, всемирно известная общественная деятельница, доктор социологии Украинского социологического института и профессор педагогики Украинского высшего педагогического института имени М.П. Драгоманова в Праге, руководитель дошкольного и внешкольного образования в правительстве Украинской Народной Республики, глава украинского филиала Международной женской организации, организатор первого в Украине детского садика. Она оставила большое педагогическое наследие (ныне в научный оборот введено свыше 300 трудов), в котором изложены множество интересных идей, положений и выводов по актуальным проблемам развития народного образования, педагогики, национальной школы и воспитания. В статье раскрывается

историография исследований творческого наследия Софии Федоровны Русовой (1856-1940) в Украине, начиная из первых публикаций (1991 г.) и заканчивая последними – 2012 г. Анализируются отдельные исследовательские работы, отмечаются их важнейшие положения.

Ключевые слова: София Русова, творческое наследие, научные исследования, историография.

Summary

I.V.Zaichenko

To the issue of historiography of Sofia Rusova work legacy research

Sofia F. Rusova (nee Lindfors) (1856-1940) was a teacher, writer, journalist, Doctor of Sociology at the Ukrainian Sociological Institute, Professor of Pedagogy at the M.P. Dragomanov Ukrainian High Pedagogical Institute in Prague, Czechoslovakia, head of the preschool and extra-school education department in the Government of the Ukrainian People's Republic (1917-1921), head of the Ukrainian branch of the International Women's Organization, organizer of the first kindergarten in Ukraine and well-known public figure of her era. She has left a rich pedagogical heritage (more than 300 of her works have been currently introduced into scientific use) that contains many interesting ideas, notions and conclusions on topical issues of public education, pedagogy, national schooling and education. The historiography of Sofia Rusova (1856-1940) work legacy research in Ukraine, starting from the first articles (1991) and up to the last one in 2012 was revealed in the article. Specific research works were analysed and their essential provisions were identified.

Key words: Sofia Rusova, work legacy, scientific research, historiography.

Дата надходження статті: «10» жовтня 2013 р.

УДК 94 (477)

Г.В.ЗАНІК,
методист
(м.Львів)

**Гімназійні звіти як джерело з історії українського шкільництва
Східної Галичини у міжвоєнний період**

У статті досліджуються звіти гімназій з українською мовою навчання, що діяли на території Східної Галичини у міжвоєнний період. Розглядаються національні-освітні традиції українських середніх шкіл. Аналізуються окремі аспекти організації та проведення виховної роботи в умовах чужоземного панування. Спеціальна увага приділяється характеристиці гуртової роботи гімназистів. Автор визначає фактори, що зумовили зміни у виховних планах гімназій Східної Галичини у Другій Речі Посполитій у міжвоєнний період.

Ключові слова: звіт, гімназія, гурткова робота, національні традиції.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У нових умовах соціально-економічного і культурного розвитку України спостерігається різке підвищення інтересу до історико-педагогічних проблем, а серед них і до шкільництва Галичини початку ХХ століття, де в той час активно формувалися засади національної освітньої системи і політики. Характерно, що цими питаннями зараз серйозно цікавляться не тільки дослідники в галузі теорії та історії педагогіки. До них все частіше звертають свої погляди педагоги-практики, а також керівники органів державної влади та закладів освіти. І це закономірно, адже національна школа на сучасному етапі свого розвитку багато в чому переживає аналогічні до минулих проблем становлення [10, с.4].

Гімназійні звіти українського шкільництва Східної Галичини є важливим джерелом тогочасного українського шкільництва. Аналіз досліджень і публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених показує, що в цьому напрямі зроблено чимало. Однак наша проблема в їхніх працях не знайшла глибокого і достатнього висвітлення.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є вивчення та аналіз звітів гімназій з українською мовою навчання і на їх основі відтворення процесу та особливостей організації та проведення позакласної виховної роботи.

Виклад основного матеріалу... Уже в перші роки окупації польськими військами західноукраїнських земель виходить друком низка праць, присвячених певним аспектам національної освіти. Серед них слід назвати праці Б.Заклинського, В.Левицького, О.Макарушки, В.Мудрого, Д.Кузика, М.Рудницького. Відомий український педагог міжвоєнного періоду Михайло Галуциньський у своїх наукових роботах висвітлював концепцію національного виховання та важливість позашкільної освіти, наголошуючи, що провідною вимогою має бути орієнтація на українську національну ідею, а наслідком – побудова незалежної соборної Української держави.